

Läntisen sotilaallisen pakottamisen ja interventioiden menestyksen ehdoista

Pekka Sivonen

Abstract

The conditions for success in military coercion and interventions have been re-emphasized as a subject of strategic studies since the Cold War. As the fears related to escalation diminished, the United States and her allies increased their willingness to carry out interventions since the early 1990s. The new era of Russian intervention policy began in the Georgian conflict in 2008, and has continued with attacks and interventions since 2014 in Ukraine and Syria. This article deals with the conditions of success of military coercion and interventions by Western powers in Europe and in the wider Middle East. In coercion the credibility of the threat communicated is crucial, but on the other hand a solution which would satisfy both parties has to be presented as possible. In intervention decisive use of power, escalation dominance, and the willingness to use ground forces are usually crucial for success. The adversary tries to benefit from asymmetrical response: unconventional warfare, guerilla tactics, and an effort to transform the conflict into a series of small-scale tactical engagements. Russian intervention policy is not dealt with here, as it is of different character: in Georgia and Ukraine the Russian purpose has been territorial expansion, instead of more limited political objectives.

Aluksi

Strategian tutkimuksen kiinnostus sotilaallisia interventioita ja painostusta kohtaan on kasvanut kylmän sodan jälkeen. Eskalaatiopelkojen vähennyttyä Yhdysvallat ja sen johtamat koalitiot aktivoituivat väliintuloihin jo 1990-luvulta alkaen. Venäjän voimankäytön uusi kausi alkoi Georgiasta vuonna 2008, mitä seurasivat sotilaalliset väliintulot Ukrainassa ja Syyriassa. Tässä artikkelissa tarkastellaan Yhdysvaltain johtaman läntisen liittoutuman sotilaallisen pakottamisen ja interventioiden menestyksen ehtoja Euroopan ja laajan Lähi-idän

muodostamalla alueella. Venäjää ei käsitellä, koska maan interventio politiikan perusteet (Syyriassa toteutettuja toimia lukuun ottamatta) ovat erilaiset. Georgiassa ja Ukrainassa Venäjän voimankäytön motiivina on ollut ekspansio politiikka, oman valtioalueensa laajentaminen. Läntinen painostus- ja interventio politiikka on puolestaan pyrkinyt kohdemaiden poliittisten olosuhteiden muuttamiseen, ei omaan alueelliseen laajentumiseen.

Interventioihin ryhtymistä yleensä edeltää – ja niille vaihtoehtoinen toimintamalli on – voimavaroiltaan selvästi heikomman osapuolen *painostaminen tai sotilaallinen pakottaminen uhkien ja rajoitettujen iskujen avulla*. Pakottaminen edellyttää kohteen vakuuttamista taipumattomuuden korkeista kustannuksista sekä uhan uskottavuudesta. Kohdemaalle tulee antaa aikaa taipua vaatimuksiin. Se tulee myös vakuuttaa vaatimusten rajallisuudesta. Konfliktia ei saa esittää nollasummapelinä vaan molempia tyydyttävä ratkaisu pitää esittää mahdollisena. Kohdemaalle tulee vakuuttaa, ettei vaatimuksiin suostuminen johda uusiin vaatimuksiin. Diplomatiaa ei saa sulkea pois vaan kohteelle tulee antaa mahdollisuus kunnialliseen perääntymiseen. Samalla oma valmius eskalaatioon ja ratkaisevaan voimankäyttöön tulee kommunikoida uskottavasti. (Schelling 1966, 69–76.)

Mikäli uhkaamisella ei saavuteta asetettuja tavoitteita, voidaan turvautua suoraan sotilaallinen väliintuloon eli *intervention*. Menestyäkseen se edellyttää voimankäyttötilanteen hallintaa, mitä edesauttaa riittävän voimakkaiden maajoukkojen käyttö. Voimankäytön tulee olla päättäväistä ja aloite tulee säilyttää itsellä. Kohdemaata pyrkii yleensä turvautumaan epäsymmetriseen vastastrategiaan. Se heikentää perinteisen sotilaallisen ylivoiman merkitystä, mikäli konflikti pitkittyy. Pitkittymisen myötä tilanteen hallinta monimutkaistuu. Se korostaa intervention tekijän tilanteessa kokemien intressien tärkeyttä. Ne muodostavat pohjan sitoutumiselle eli poliittiselle valmiudelle jatkaa valitulla tiellä. Vastapuolen sitoutuminen asiaansa haastaa perinteisen sotilaallisen ylivoiman tärkeyden.

Edellä kuvattu erottelu sotilaallisen pakottamisen ja intervention välillä poikkeaa siitä, mitä hollantilainen strategian tutkija Rob de Wijk on esittänyt teoksessaan *The Art of Military Coercion: Why the West's Military Superiority Scarcely Matters* (2014). De Wijkin mukaan sotilaallinen pakottaminen pitää sisällään myös sotilaallisen intervention.

Yhdysvaltain johtaman koalition tunnetuimmat kylmän sodan jälkeiset sotilaalliset väliintulot ovat olleet Irakia vastaan Persianlahden sodassa 1990–91, Serbiaa vastaan 1998, Afganistanissa vuodesta 2001 alkaen, Irakissa 2003, Libyaan vastaan vuonna 2011 ja rajoitetummin tavoittein Syyriaa vastaan viime vuosina.

Painostus ja sotilaallinen pakottaminen

Painostuksen ja pakottamisen asteikko vaihtelee poliittisten lausuntojen ja diplomatian keinoin välitetyistä uhista poliittisiin ja taloudellisiin sanktioihin sekä aina sotilaalliseen pakottamiseen saakka. Myös taloudellisia sanktioita, kuten asetettuja viennin ja tuonnin rajoituksia sekä kauppasaartoja, voidaan tukea sotilaallisen voiman avulla.

Taloudellisten pakotteiden käyttö on tyypillisesti vauraiden länsimaiden keino heikompien kohteiden painostamiseksi. Yleensä tähän liittyy kohteiden jonkin asteinen poliittinen eristäminen tai pyrkimys siihen. Taloudelliset pakotteet liittyvät ensisijaisesti tavaravirtojen rajoittamiseen, rahaliikenteen rajoittamiseen tai liikkumisen rajoituksiin. Ääritapauksissa voidaan turvautua kauppasaartoon. Toimilla on tarkoitus muuttaa kohtemaan toimintaa tai estää sitä ryhtymästä ei-toivottuihin tekoihin. Lisäksi sanktioilla pyritään heikentämään kohtemaan hyvinvointia ja taloudellista toimintavapautta, vahingoittamaan sen sotilaallista potentiaalia ja mahdollisesti syrjäyttämään sen poliittinen valtarakenne. Gary Hufbauer ja kumppanit (1990) tutkivat taloudellisia sanktioita vuodesta 1914 vuoteen 1990. Heidän mukaansa vain noin kolmasosassa tapauksista pakotteita voitiin pitää onnistuneina (Hufbauer ym. 1990). Kritiikissään tätä tutkimusta kohtaan Robert Pape piti heidän esittämänsä arviota ylimitoitettuna, ja katsoi vain alle viidessä prosentissa tapauksista talouspakotteiden toimineen menestyksellisesti (Pape 1997; 1998).

Jos poliittiseen eristämiseen tähtäävä painostus ja pakotteet eivät riitä, sotilaallisella pakottamisella voidaan vaikuttaa kohteeseen rankaisevasti. Rajoitetuilla sotilaallisilla iskuilla voidaan kahlita kohtemaan toimintavapautta tai lamauttaa sen asevoimien osia. Tällöin kyseeseen tulevat tyypillisesti ilmaiskut, ohjusiskut tai erikoisjoukkojen operaatiot. Valikoituihin kohteisiin tehtävillä iskuilla voidaan pyrkiä myös kohtemaan poliittisen johdon vaihtamiseen. Jos tämäkään voimankäytön taso ei tuota toivottua tulosta, voidaan ryhtyä laajamittaisempiin sotilaallisiin operaatioihin, jotka muuttavat toiminnan luonteen pakottamisesta varsinaiseksi interventioksi. Asetelma ei kuitenkaan muodosta sellaista jatkumoa, jossa yhden vaiheen tuloksiin pettyminen siirtäisi toiminnan automaattisesti seuraavalle tasolle. Mikäli riskit ovat korkeat, pakotepolitiikan epäonnistuminen ei välttämättä johda rajoitettuihin sotilaallisiin iskuihin. Esimerkkeinä mainittakoon toiminnan 'jäädettäminen' pakotepolitiikan tasolle Iranin ja Pohjois-Korean nykyhallintojen suhteen.

Alexander L. George ja William E. Simons ovat tarkastelleet voimankäyttöön perustuvaa diplomatiaa teoksessaan *The Limits of Coercive Diplomacy* (1994). Heidän mukaansa rajalliseen voimankäyttöön perustuva diplomaattinen

pakottaminen voi onnistua muun muassa seuraavien ehtojen täytyessä: selkeä tavoitteenasettelu, johdonmukainen strategia, väliintuloon ryhtyvän osapuolen hyvä motivaatio, käsitys nopean toiminnan välttämättömydestä, vahva johtajuus sekä riittävä kansallinen ja kansainvälinen tuki. Painostuksen ja pakottamisen kohde tulee myös vakuuttaa laajemman eskalaation uhasta sekä kriisin lopettamisen mahdollisuudesta, mikäli kohde mukautuu selkeästi kommunikoihin ehtoihin. (George & Simons 1994, 279–287.)

Painostuksen ja pakottamisen menestyksen ehtona on tasapaino tilanteessa vallitsevien poliittisten tavoitteiden ja pakottajan käytössä olevien keinojen välillä. Onnistuminen edellyttää, että molemmat osapuolet turvautuvat päätöksenteossaan riittävään määrään rationaalisuutta. Rationaaliseksi katsotaan tavoitella kriisissä ensisijaisesti neuvotteluratkaisua, jos sen avulla sota voidaan välttää (Goemans 2000, 319). Toisenlaista toimintaa voidaan pitää irratiionaalisenä. Juuri vastustajan 'irratiionaalisen' taipumattomuuden vuoksi Yhdysvaltain johtama koalitiio katsoi joutuneensa voimankäyttöön Serbiaa vastaan vuonna 1998, Afganistania hallinnutta Taliban-liikettä vastaan vuonna 2001 ja Saddam Husseinin Irakia vastaan vuosina 1991 ja 2003. Toisaalta kriisitilanteiden havainnointiin liittyy poliittisella päätöksentekotasolla paljon vahvasti kulttuurisidonnaista, ideologista, sekä uskomuksiin ja havaintojen tulkintapsykologiaan liittyvää ainesta, mikä rajoittaa interventiotilanteisiin liittyvän päätöksenteon rationaalisuutta (esim. Vertzberger 1998; Betts 2000; Gray 1999; Levy 1997; Jervis 1976; Jervis ym. 1985).

Teoksessaan *The Dynamics of Coercion: American Foreign Policy and the Limits of Military Might* (2002) Daniel Byman ja Matthew Waxman analysoivat Yhdysvaltain harjoittaman painostuksen ja sotilaallisen pakottamisen menestyksen syitä. Yhdysvaltain tulee välttää yksipuolista luottamusta omaan ylivoimaisuuteensa, koska Yhdysvaltain kannalta suurimmat haasteet liittyvät pikemminkin tilanteiden poliittiseen kuin sotilaalliseen ulottuvuuteen. Päätäväisyys kriiseissä, koalitioiden koheesion varjeleminen sekä kyky välittää vastapuolelle oma valmius eskalaatioon ovat ratkaisevassa asemassa. Yhdysvaltain ei pidä luottaa myöskään siihen, että se kykenisi pitämään tilanteiden kehityksen amerikkalaisia vahvuuksia suosivana. Yhdysvaltain tulee muistaa, että pakottamisen kohde on usein erityisen kokenut ja taitava keksimään keinoja pakotteilta suojautumiseen. Myös Yhdysvaltain taipumus luottaa korkean teknologian ratkaisuihin voi tuottaa vain osittaisia tuloksia, esimerkiksi vähentämällä maan kiinnostusta tilanteessa vallitseviin poliittisen ja diplomaattisen vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Niinpä voimankäytön rajoittaminen ja tarkka mitoittaminen tilanteen mukaan on avainasemassa. Voimankäyttö tulee kytkeä legitiimiin poliittiseen agendaan ja monitasoiseen strategiaan. Oman uskottavuuden vaaliminen on tilanteen kehittyessä jatkuva prosessi, se ei saa määrittyä

hetkellisesti. Epäonnistumiset heikentävät menestyksen mahdollisuuksia myös tulevaisuudessa. (Byman & Waxman 2002, 229–240.)

Interventiot

Interventioiden menestyksen ehdoissa korostuvat strategisten tavoitteiden ja valittujen keinojen suhde, voimankäytön mitoitus, oman toiminnan uskottavuuden vaaliminen, valmius korjata omaa toimintamallia, sekä ymmärrys paikallisesta poliittisesta ja yhteiskunnallisesta tilanteesta. Varautuminen asymmetrisiin vastatoimiin nousee keskeiseksi. Arvojen ja toiminnan etiikan merkitys painottuu niin paikan päällä kuin interventioon ryhtyjän kotimaisen mielipiteen edessä. Molempien osapuolten etujen huomiointi mahdollistaa kestävät ratkaisut. Tavoitteiden ja toimintamallien selkeys ja kyky niiden yksinkertaistamiseen korostuvat. Oleelliseksi tekijäksi nousee kysymys voimankäytön legitimitetistä. Tällöin kyse on ennen kaikkea kohdemaan siviiliväestön kokemasta ulkopuolisen intervention oikeutuksesta, intervention tekijävaltioiden omien kansalaisten kokemasta toiminnan oikeutuksesta ja voimankäytön kansainvälisoikeudellisesta hyväksyttävyydestä. Viimeksi mainitun osalta ratkaisevaa on se, onko voimankäyttö saanut YK:n turvallisuusneuvoston hyväksynnän. Turvallisuusneuvoston ratkaisut ovat kansainvälistä oikeutta.

Onnistunut interventio johtaa yleensä kohdemaan poliittisen ja sotilasjohdon vaihtamiseen. Intervention tehnyt osapuoli miehittää yleensä maan tai ainakin sen keskeiset osat. Intervention tekijä asettaa tavoitteekseen valvotun vallanvaihdon jälkeisen tilanteen vakauttamisen, turvallisuustilanteen parantamisen ja maan jälleenrakennuksen – kansakunnan uudelleen rakentamisen (*nation building*). Tavoitteeksi yleensä asetetaan uusien vallanpitäjien poliittisen ja sotilaallisen aseman vakiinnuttaminen siten, että vastuu maan asioiden hoidosta voidaan asteittain siirtää näiden käsiin. Kun tilanne sallii sotilaallisen vetäytymisen varsinaisista taistelutoimista, jäljelle jää uuden vallan tukeminen poliittisen, taloudellisen ja sotilaallisen avun keinoin.

Tällaisen kokonaisvaltaisen kontrollivaiheen tavoitteisiin on Yhdysvaltain johtama liittouma pyrkinyt Afganistanissa vuodesta 2002 ja Irakissa vuodesta 2003. Tehtävä on osoittautunut molemmissa maissa huomattavasti vaikeammaksi kuin Yhdysvaltain hallinto ennakoi ennen interventioihin ryhtymistä. Hallinnon vaihtaminen intervention avulla oli molemmissa maissa helpompaa, nopeampaa ja ongelmattomampaa kuin sitä seuranneet vaiheet kansakunnan jälleenrakentamiseksi ja uuden vallan vakiinnuttamiseksi. Nimenomaan *poliittisten ja strategisten kulttuurien yhteentörmäys* ja vaikeudet löytää keinoja sen ratkaisemiseksi johtivat siihen, ettei Yhdysvaltain johtama liittoutuma

saavuttanut asetettuja tavoitteita kummassakaan maassa. Näin siitäkkin huolimatta, että pitkäaikaisen ja kalliiksi tulleen taloudellisen ja sotilaallisen panostuksen avulla liittouma onnistui ylläpitämään uusien vallanpitäjien valtasemaa maiden keskeisimmissä osissa. Missään vaiheessa kyse ei kuitenkaan ole ollut kattavasta kontrollista.

Paikallisten traditioiden, uskonnollisten olosuhteiden ja yhteiskunnallisten rakenteiden ymmärtäminen ja niihin sopeutuminen ovat osoittautuneet interventioon ryhtyneelle osapuolelle haasteelliseksi. Intervention tarkoituksena on usein ollut muuttaa näitä olosuhteita: juurruttaa demokraattisia arvoja, ihmisoikeusperiaatteita ja oikeusvaltiolähtökohtia. Tällaisten muutosten saavuttaminen on osoittautunut kuitenkin vaikeaksi, aikataulu hitaaksi ja kustannukset korkeiksi. Tämä johtuu suurten muutosten luonteesta. Sotilaalliseen interventioon ryhtynyt osapuoli on aliarvioinut paikallisten piirteiden ja perinteiden merkityksen kohdemaissa. Niinpä vallanpitäjien vaihtaminen interventioon avulla on usein johtanutkin pettymyksiin: uusilla vallanpitäjillä on omat, intervention tekijän eduista poikkeavat intressinsä (esim. Downes & O'Rourke 2016).

Kannattaa myös huomata, että päätöksenteon rationaalisuuden aste on sidoksissa tilannekohtaisten panosten luonteeseen. Jos uhkauspoliittikan kohde uskoo kohtaamiensa vaatimusten luonteen rajalliseksi, taipuminen on helpompi perustella kuin silloin, kun uhalla katsotaan tavoiteltavan koko hallinnon vaihtamista maassa. (Record 2005; Pollack 2002.)

Interventiota koskevan päätöksenteon tilanteissa haasteiden monimutkaisuus ylittää selvästi sen tason, mihin interventioon ryhtyvän tahon poliittisten päättäjien kokemustausta on heidät valmentanut. Tietämyksen ja joustavuuden puute yhdistettynä omia voimavaroja koskevaan liialliseen luottamukseen johtaa hankaluuksiin. Vastustajan aliarvioiminen johtaa siihen, ettei ymmärretä asymmetrisen konfliktin luonnetta intervention tekijän vahvuuksien tasapainottajana. Vahvojen länsivaltojen on helppo hyödyntää sotilaallista ylivoimaansa perinteisissä sotilaallisissa operaatioissa, joissa voidaan päästä eskalaation hallintaan luonteeltaan symmetrisissä sodankäyntitilanteissa (esim. Byman & Waxman 2002). Olosuhteet ovat kuitenkin usein olleet toiset interventioiden kohdemaissa.

Intervention tekijän kannalta paras lopputulos olisi selvästi määriteltyjen poliittisten tavoitteiden saavuttaminen lyhytkestoisen sotilaallisen väliintulon avulla. Tällaisiin odotuksiin joudutaan usein pettymään. Kylmän sodan jälkeisessä läntisessä interventiohistoriassa ehkä menestyksekkäin laajamittainen väliintulo oli Naton ilmavoimien käyttö Balkanilla vuonna 1998. Sotilasoperaatio johti Serbian sotatoimien lopettamiseen Kosovossa ja Serbian johtajan Slobodan Milosevicin syrjäyttämiseen.

Sen sijaan Yhdysvaltain johtamien liittoutumien kokemukset Afganistanista ja Irakista eivät ole vastanneet odotuksia. Ne ovat johtaneet Barack Obaman ja Donald Trumpin hallintojen varovaisuuteen Syyrian sisällissotaan puuttumisessa, mikä on tuonut mukanaan uudenlaisia takaiskuja Yhdysvaltain strategisille intresseille. Kun Yhdysvallat ei ole tavoitellut tilanteen hallintaa Syyriassa, on Venäjälle tarjoutunut mahdollisuus puuttua sotaan Hafez Al-Assadin hallinnon tukena. Tämä on lisännyt Venäjän painoarvoa konfliktissa, mikä voi vahvistaa Venäjän asemaa Lähi-idässä vielä pitkään.

Yhdysvallat ja länsiliittoutuneet ovat ajautuneet paradoksaaliseen tilanteeseen. Afganistanin ja Irakin kokemuksista on tehty johtopäätös, jonka mukaan interventioihin lähtemisen kynnyksestä tulee nosta. Interventioiden tulee johtaa tuloksiin nopeasti ja hallittavissa olevilla kustannuksilla. Interventioille halutaan asettaa selkeästi määritellyt ja rajoitetut poliittiset tavoitteet. Patrick Reganin (1996) vertailututkimuksen mukaan päättäjät ovat haluttomia tekemään interventiota toisen maan sisällissotaan varsinkin, jos konflikti on kovin intensiivisessä vaiheessa. Interventioiden menestyksellisyydestä halutaan varmuus ennen niihin ryhtymistä (Regan 1996). Ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, ettei interventioiden onnistumisesta saada etukäteen riittävää varmuutta. Riskien karttaminen on johtanut uusien riskien toteutumiseen, koska valmiutta voimankäyttöön ei ole ollut. Niinpä Assadin hallinto Syyriassa on voinut käyttää toistuvasti kemiallisia aseita kapinallisia ja siviiliväestöä vastaan. Asetelma on ajautunut voimapolitiittiseksi dilemmaksi.

Rob de Wijk (2014) on tiivistänyt osuvasti voimankäytön menestyksellisyyden ehdot interventioissa. Niiden keskeinen ongelma on se, etteivät länsimaat ole varautuneet interventioiden jälkeiseen pitkittyneeseen läsnäoloon kohde- maissa. Läntisten intressien tulee olla todella korkeita, jotta halukkuus tällaiseen löytyy. Menestykseen tarvitaan vahvaa sitoutumista väliintulon poliittisiin päämääriin, kasvavien kustannusten sietokykyä sekä valmiutta sitoa maavoimat pitkittyviin operaatioihin. Länsimaiden tulee välttää tyhjiä uhkauksia. Pikemminkin niillä tulee olla valmius eskaloida konfliktia tarvittaessa nopeasti ja päättäväisesti, jotta poliittinen ja sotilaallinen uskottavuus säilyy. Samalla diplomatialle ja kannustaville vaikutuskeinoille tulee jättää sijaa, jotta vastustajalle tarjotaan kunniallinen perääntymistie. Tämä perustuu kykyyn ymmärtää vastustajan näkökulma sekä sen sisäistämien intressien syvyys. Toteutettavan strategian tulee ottaa huomioon molemmat osapuolet. Samalla intervention strategia tulee muotoilla yksinkertaisesti ja helposti kommunikotavalla tavalla. (de Wijk 2014, 144–147.)

Kokemuksia Afganistanista ja Irakista

Yhdysvaltain johtaman koalition tekemät interventiot Afganistanissa vuodesta 2001 ja Irakissa vuodesta 2003 ovat osoittaneet, kuinka tärkeää on maan vakauttaminen hallinnon vaihtamisen jälkeen. Molemmissa maissa ongelmiin ajaututtiin heti menestyksekkäiden interventioiden jälkeen. Afganistanissa Taliban-hallinnon syrjäyttämisen myötä maan hallinnolliset valtarakenteet purettiin, mutta korvaavien rakenteiden ja toimintamallien muodostaminen sujui aivan liian hitaasti ja kangerellen. Vasta 2010-luvun alkuun mennessä saavutettiin läpimurto, mikä oli mahdollista joukkojen lisäämisen, vakauttamisohjelman paremman resursoinnin ja parantuneen paikallistuntemuksen avulla. Keskeistä oli myös oppiminen kumouksellisten voimien vastaisissa sotilaallisissa operaatioissa (*COIN, counterinsurgency operations*). Vuonna 2016 Yhdysvaltain johtama koalitio vetäytyi loitommalle varsinaisista taistelutoimista. Se jätti Afganistaniin alle 10.000 sotilasta tukitehtäviin.

Menestyksen kannalta ratkaisevaa oli myös parantunut ymmärtämys monimutkaisista ja korruption vaivaamista paikallisista poliittisista sekä konfliktiosuhteista. Tärkeää oli kunnioittaa Afganistanin ja Irakin paikallista poliittista kulttuuria ja paikallisten toimijoiden itsenäisyyttä hallinnon kaikilla tasoilla. Irakissa erityisongelmaksi muodostui maan shiaenemmistön ja sunnivähemmistön keskinäinen suhde. Shiahallinto nousi valtaan vaaleilla. Maan poliittisen kulttuurin vuoksi se ei kuitenkaan sisäistänyt demokraattiseen hallintoon sisältyvää vähemmistön oikeuksien ja etujen kunnioitusta. Paljolti juuri tämän uskonnollisten suuntausten välisen konfliktin tuloksena äärisunnalaisuutta edustava ISIS onnistui Syyriasta tehdyllä yllätyshyökkäyksellä valtaamaan suuria maa-alueita Irakin pohjoisista ja Syyriaan rajoittuvista osista tällä vuosikymmenellä. Vasta nyt näitä alueita vallataan Irakin keskuhallinnon valvontaan Yhdysvaltain mittavalla sotilaallisella tuella.

Afganistanin ja Irakin interventioiden opetuksia on vetänyt erinomaisesti yhteen Ben Barry teoksessaan *Harsh Lessons: Iraq, Afghanistan and the Changing Character of War* (2017). Amerikkalaisen sodanjohdon muistelmien tasolta kannattaa mainita Stanley McChrystalin (2013) ja Tommy Franksin (2005) teokset. Afganistanissa ja Irakissa kohdattiin täysimittaisesti ne ongelmat, jotka liittyivät intervention tekijän sotilaalliseen toimintaan epäsymmetrisessä konfliktissa. Menestyksellinen strategia edellytti sotilaallisten toimintamallien sovittamista intervention tekijän strategisiin päämääriin, ja näiden päämäärien muotoilemista koherentisti ja politiikkajohtoisesti. Yhdysvaltain asevoimat olivat ennen näihin interventioihin ryhtymistä jo vuosikymmenet etäännyneet niin koulutuksessa, varustuksessa kuin sotataidossa niistä opetuksista,

joita ne olivat saaneet vastakumouksellisesta sodankäynnistä Vietnamissa 1960- ja 1970-luvuilla. Nämä asiat täytyi oppia uudelleen sekä sisäistää ja sovittaa omiin toimintamalleihin. Keskeisiä menestystekijöitä sekä Afganistanin että Irakin interventioissa olivatkin kyky ymmärtää sotilaallisiin toimiin liittyvät poliittiset herkkyystekijät ja kapinallisten voimien motivaatioperusta. Länsiliittouman joukkojen ja uuden paikallisen hallinnon asevoimien tuli jo vakauttamisvaiheessa kyetä yhdistämään taistelutoimiin maan jälleenrakennus ja informaatio-operaatiot. Maavoimien merkitys ja taktinen ilmatuki korostuivat. Käytössä olevien asevoimien monikansallisuus muodosti oman käytännön haasteensa. Taktisella tasolla tehdyillä valinnoilla saattoi olla strategisia vaikutuksia. (Barry 2017, 145–147.)

Afganistanissa ja Irakissa sotilaalliset yhteenotot maiden vakauttamisvaiheessa koskettivat tiiviisti asuttuja alueita. Tämä on korostanut tarvetta vakuuttaa siviiliväestö intervention oikeutuksesta ja uusien vallanpitäjien hallinnon legitimiyydestä. Informaatio-operaatiot ja menestys maiden jälleenrakennuksen käytännön toimissa ovat tärkeässä asemassa. Intervention tehneet koalitiot kohtasivat tässä suuria vaikeuksia. Ne johtuivat muun muassa reagoinnin hitaudesta, olosuhteisiin sopeutumisen vaikeuksista ja resursoinnin ongelmista. Paikallisiin poliittisiin ja puolisositilaallisiin voimiin tukeutumisella oli mahdollista kasvattaa siviiliväestöltä saatavaa tukea (Irakin osalta ks. esim. Romano ym. 2015). Tärkeää on ollut pitää yllä jatkuvaa edistystä maan vakauttamisessa ja hyvinvointiolosuhteiden parantamisessa. Myös paikallisen kielen ja kulttuurin tuntemuksella on ollut suuri merkitys interventioiden menestymisen kannalta.

Afganistanin ja Irakin sotatoimet ovat osoittaneet, mikä merkitys *integraatiolla* on onnistuneen väliintulon kannalta: yhteisoperaatiot, maa- ja ilma-voimien yhteistoiminta, tiedustelun integrointi kokonaisuuteen ja toiminnan sovittaminen yhteen poliittisen tason kanssa. Myös käytettävien sotilaallisten voimien *riittävän tason ja resursoinnin* merkitys on tullut selväksi. Interventioihin ryhdyttäessä ei vielä ymmärretty, kuinka kalliiksi, hankaliksi ja pitkäkestoisiksi ne osoittautuisivat. Sopeutumista nopeasti muuttuneisiin tilanteisiin ja uudentyyppisiin haasteisiin hidasti byrokraattinen jäykkyys ja taipumus pidättäytyä totuttuihin toimintamalleihin. Niinpä Afganistanin ja Irakin interventioissa kohdatut haasteet toivat esiin tarpeen uudistaa päätöksentekojärjestelmiä ja organisaatiokulttuuria. Samalla näiden konfliktien nopeasti muuttuneet tilanteet muodostivat haasteen interventioon ryhtyneiden maiden poliittisen johdon integriteetille. Nopea reagointi muuttuviin tilanteisiin muodosti johtajille riskin tulla syytetyiksi poukkoilusta ja taktikoinnista. (Barry 2017, 148–152; Croco 2016.)

Lähteet

- Barry, Ben (2017). *Harsh Lessons: Iraq, Afghanistan and the Changing Character of War*. Adelphi Series 461. London: The International Institute for Strategic Studies.
- Betts, Richard (2000). Is Strategy an Illusion? *International Security*, 40(2), 5–50.
- Byman, Daniel & Matthew Waxman (2002). *The Dynamics of Coercion: American Foreign Policy and the Limits of Military Might*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Croco, Sarah (2016). The Flipside of Flip-Flopping: Leader Inconsistency, Citizen Preferences, and the War in Iraq. *Foreign Policy Analysis*, 12(3), 237–257.
- Downes, Alexander & Lindsey O'Rourke (2016). You Can't Always Get What You Want: Why Foreign-Imposed Regime Change Seldom Improves Interstate Relations. *International Security*, 41(2), 43–89.
- Franks, Tommy (2005). *American Soldier*. New York, NY: HarperCollins.
- Freedman, Lawrence (ed.) (1998). *Strategic Coercion: Concepts and Cases*. Oxford: Oxford University Press.
- George, Alexander & William Simons (eds.) (1994). *The Limits of Coercive Diplomacy*. Boulder, CO: Westview Press.
- Goemans, Hans (2000). *War and Punishment: The Causes of War Termination and the First World War*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Gray, Colin (1999). *Modern Strategy*. Oxford: Oxford University Press.
- Hufbauer, Gary, Jeffrey Schott & Kimberly Ann Elliott (1990). *Economic Sanctions Reconsidered*. Washington, DC: Institute for International Economics.
- Jervis, Robert (1976). *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Jervis, Robert, Richard Ned Lebow & Janice Gross Stein (eds.) (1985). *Psychology and Deterrence: Perspectives on Security*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Levy, Jack (1996). Loss Aversion, Framing, and Bargaining: The Implications of Prospect Theory for International Conflict. *International Political Science Review*, 17(2), 179–195.
- Levy, Jack (1997). Prospect Theory, Rational Choice, and International Relations. *International Studies Quarterly*, 41(2), 87–112.
- McChrystal, Stanley (2013). *My Share of the Task: A Memoir*. London: Portfolio.
- Pape, Robert (1997). Why Economic Sanctions Do Not Work. *International Security*, 22(2), 90–136.
- Pape, Robert (1998). Why Economic Sanctions Still Do Not Work. *International Security*, 23(1), 66–77.
- Pollack, Kenneth (2002). *The Threatening Storm: The Case for Invading Iraq*. New York, NY: Random House.
- Record, Jeffrey (2005). The Limits and Temptations of America's Conventional Military Primacy. *Survival*, 47(1), 33–49.
- Regan, Patrick (1996). Conditions of Successful Third-Party Intervention in Intrastate Conflicts. *Journal of Conflict Resolution*, 40(2), 336–359.
- Regan, Patrick (2002). *Civil Wars and Foreign Powers*. Michigan, MI: University of Michigan Press.
- Romano, David, Brian Calfano & Robert Phelps (2015). Successful and Less Successful Interventions: Stabilizing Iraq and Afghanistan. *International Studies Perspectives*, 16(4), 388–405.
- Schelling, Thomas (1966). *Arms and Influence*. New Haven, CT: Yale University Press.

- Vertzberger, Yaacov (1998). *Risk Taking and Decision Making: Foreign Military Intervention Decisions*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Weisiger, Alex & Yarhi-Milo Keren (2015). Revisiting Reputation: How Past Actions Matter in International Politics. *International Organization*, 69(2), 473–495.
- de Wijk, Rob (2014). *The Art of Military Coercion: Why the West's Military Superiority Scarcely Matters*. 2nd edition, Amsterdam: Amsterdam University Press.